

Værfts-Magazinet

Nr. 1

Februar 2011

10. årgang

Fredriksvern Værfts Venner

Fredriksvern Verfts Venner

Innhold:

- Forsidebilde: Kadettbrakkka. Foto: Jahn H. Schipsted
- Side 2: Innholdsfortegnelse og FVV formålsparagraf
- Side 3: Formanden har ordet og Redaksjonelt
- Side 4 - 7: Om Kadettbrakkka
- Side 8 - 9: Værfts-Magazinet besøker Bilverkstedet.
- Side 10: Hvem passer på PHS?
- Side 11: Årsmøtet
- Side 12-13: Bilder fra verftet
- Side 14-15: Carl V reise i Norge
- Side 16-17: Norges første militære sykehus?
- Side 18-19: Klipp fra arkivet
- Side 20: KNM Thor Heyerdahl og skoleskipet med samme navn.
- Side 21: Kommandersersjantrommet.
- Side 22- 23: En tjenestereise.
- Baksiden: Fredriksvern Verfts Påskeutstilling

Våre hjemmesider finner du på www.fvv.stavern.no

Foreningen – info

Fredriksvern Verfts Venner er en ideell organisasjon som ble stiftet 31 januar 2002. Foreningen skal arbeide for å bevare og forskjønne Fredriksvern verft med Stavern fort og blokkhusene samt å formidle kunnskap om disse nasjonale kulturminners historiske og kulturelle betydning. Videre skal foreningen bidra til at Fredriksvern verft skal være en arena for kulturaktiviteter tilpasset bygningene og området historie og særpreg. Som et ledd i informasjonsarbeidet foretar foreningens medlemmer guiding på verftsområdet. Om sommeren er det faste omvisninger flere ganger ukentlig. I tillegg er det mulig å bestille guidede turer for grupper hele året. Henvendelser om dette kan gjøres til venneforeningen direkte, til Larvik turistkontor eller hotell Wassiloff. Venneforeningen står også for driften av Galeimuseet i Galeiskur nr 16. Museet er åpent for publikum i sommerhalvåret, men kan åpnes for omvisning av grupper hele året. Foreningen utgir i tillegg et historisk magasin «Værftsmagazinet» som bringer artikler og bilder knyttet til verftets mangeårige historie som forsvarsanlegg. Medlemskap i foreningen er åpent for alle.

Værfts-Magazinet:

Ansvarlig redaktør:	P: 33 19 72 65	
Per Inge Steien	M: 92 85 91 12	ping-ste@online.no
Leder redaksjonskomiteen:		
Kjell R. Bugge	P: 33 11 66 18	
	M: 992 08 711	buggekjell@online.no
Redaksjonsmedarbeider:	P: 33 11 43 95	
Jahn H. Schipsted	M: 411 26 513	jahn.schipsted@bluezone.no
Redaksjonsmedarbeider:		
Peter Lynge Nissen	P: 33 13 07 03	peterln@online.no
Redaksjonsmedarbeider:		
Rune Sørli	M: 900 19 145	ru-soerl@online.no
Redaksjonsmedarbeider:		
Erling H. Halvorsen	M: 930 92 360	erling.hedly@c2i.net

Formanden har ordet

Vår forening har noen trofaste slitere som er å finne i Kadettbrakka rett som det er. Jeg skal ikke her nevne navn, men bare fastslå at uten disse ildsjelene hadde foreningen ikke fungert. Og hva gjør så disse menneskene? Det er ikke så greit å holde oversikt over det til enhver tid, men bildearkivet vokser, Magazi-

net kommer i postkassene og detaljene i leirens historie blir bedre og bedre. Kanskje det er unødvendig det vi gjør - ifølge ekspertisen er Fredriksvern Verfts historie meget godt skriftlig dokumentert allerede. Men hvordan skal vi fortelle historien? Utfordringene ligger også i å presentere den på en fengende, oversiktlig og oppfattbar måte uten å bli unødige detaljert i form og innhold. Som et ledd i dette arbeidet har FVV allerede bygget opp to gjenstands- og tekstutstillinger - Galeimuseet som dekker Sjøforsvarets og Hærens bruk av leiren og Luftforsvarsutstillingen som dekker Luftforsvarets bruk.

En ytterligere dekning av Verftets historie vil bli gjort tilgjengelig når vår krigstidsmodell kan åpnes - forhåpentligvis allerede inneværende år. Den er plassert i Kadettbrakken som del av Luftforsvarsutstillingen, og dette rommet er da ment å dekke tyskernes bruk av leiren under andre verdenskrig. For å gjenskape et så riktig bilde som mulig av dette, har vi - i tillegg til egen dokumentasjon - også benyttet oss av kunnskaper som nålevende personer sitter inne med, og som faktisk ble notert ned og også i en viss grad tegnet mens krigen varte. Dette har gjort det mulig for vår utmerkede byggmester Arne Naper å bygge en modell som bare med uvesentlige avvik viser leiren slik den så ut under krigen.

Okkupasjonstiden rommet mange tragedier, og heller ikke Fredriksvern unngikk disse. Ifølge Krigsgravtjenesten ved Det Kgl Fornyings-, Administrasjons- og Kirkedepartement døde i alt 44 personer fra det tidligere Sovjetunionen i leiren under krigen, og ble begravet her. 20 av disse er navngitt, mens 24 fortsatt ikke er identifisert. Av de navngitte ble 11 gravlagt i april og mai 1943, og ytterligere 3 i august 1944. De øvrige 6 har vi ikke dødsdato på. Alle disse ble etter krigen flyttet til Vestre Gravlund i Oslo.

Det ble gravlagt nærmere 10000 ukjente sovjetiske borgere i Norge under andre verdenskrig, og for å finne identiteten til så mange som mulig av disse har departementet satt i gang et forskningsprosjekt som ivaretas av Falstadsenteret i Levanger. Prosjektet planlegges avsluttet i begynnelsen av mars 2011 og vil forhåpentlig gi mer kunnskap om nasjonalitet, opprinnelige gravsteder og de gravlagte. Disse triste hendelsene er også deler av Fredriksvern Verfts historie og må derfor - på en eller annen måte, komme til uttrykk i den delen av museet som skal dekke okkupasjonstiden. Dette er en av de mange utfordringene vi har til daglig.

Ellers har vi nå fastsatt dato for årsmøte, vi skriver beretning om det forløpne år, ordner våre regnskapsbilag og håper på at valgkomiteen finner verdige og villige kandidater til å gå inn i nytt styre. Får dere henvendelse fra valgkomiteen, vil jeg oppfordre dere til å si ja. 2 år i styret i FVV er bare en hyggelig opplevelse. Jeg regner selv med å bli avløst under årsmøtet og vil derfor benytte denne anledningen til å takke mine styrekolleger, alle som har møtt på dugnader og alle flaggheisere, guider og museumsvakter for velvillig og hyggelig samarbeid i de 2 årene jeg har vært leder.

*Per Inge Steien
Leder FVV*

Redaksjonelt

Kjære leser!

Velkommen til et nytt nummer av Værfts-Magazinet, det første i 2011. Vi har lagt bak oss et år med 4 utgivelser av Magazinet, og vi i redaksjonen håper å få til dette også i 2011. Vi ser ingen grunner til å forandre vår redaksjonelle linje. Formidling av historisk stoff fra Fredriksvern Verft ispedd oppdatering på hva som skjer på Verftet i nå-tid, vil være hva vi konsentrerer oss om. Vi synes at også at den historien som skapes på Verftet i 2011 fortjener å bli tatt vare på for ettertiden, og der har Værfts-Magazinet også sin misjon.

Dette nummeret oppdaterer deg blant andre saker om adopsjonen av KNM Thor Heyerdahl. I tillegg vil du kunne lese en interessant artikkel om Kadettbrakka. Begge disse er eksempler på nå-tid og fortid.

Redaksjonskomiteen ønsker fortsatt innspill og innlegg og bilder fra våre lesere.

Dette kan du sende direkte til en av medlemmene i redaksjonskomiteen eller til FVV epostadresse.

Vi hører svært gjerne fra deg!

Med vennlig hilsen Værft-Magazinets' redaksjonskomité

Kadettbrakka – fra proviantlager til moderne undervisningsbygg

Tekst: Per Inge Olsen

En av landets største trebygninger. 70 m lang og 11 m bred i 3 etasjer med loft. Totalt 2376 kvadratmeter. Fikk navnet «Kadettbrakka» etter at Krigsskolen benyttet bygningen som forlegning for kadettene under sine sommerøvelser ved verftet i perioden 1896-1934.

Bygningen ligger i lengderetning øst/vest (øst mot Galeiskurene og sjøen). Sørsiden av bygningen vender mot sletta og Krutthuset, nordsiden mot kanalen. I denne artikkelen omtales henholdsvis øst- og vestfløyen med utgangspunkt i Kadettbrakkas midtre inngang.

Bruken 1774-1945

Kadettbrakka ble bygget som korn- og proviantmagasin og sto ferdig i 1774. Etter at Gustav den III overtok makten i Sverige i 1772 anså man krigstruselen så stor at flåten ble satt i beredskap og man startet byggingen av et nytt proviantmagasin. I bygningen kunne det oppbevares korn og andre fødevarer for 1000 mann i 6 måneder og for verftets egen besetning i et år. Loftet ble brukt til oppbevaring av seil og utstyr for orlogsskip som overvintret. I perioden 1896 til 1934 benyttet Krigsskolen Kadettbrakka til forlegning og undervisningsformål. De første krigsskolekullene bodde riktignok i teltleir i området ved beddingen. En av elevene som startet som aspirant på Krigsskolen i 1918 forteller at det ikke var senger i sovesalene og at man lå på halmmdrasser i «båser» på gulvet. Bare halvtroppsjefen, en 2.-klasses kadett, hadde seng. Da Luftvernregimentet tok i bruk Fredriksvern verft som utdannings- og øvingssted i 1934 benyttet de bygningen på samme måte som Krigsskolen. Befalsaspirantene ved luft-

vernlinjen på befalsskolen for Hærens artilleri var de første som flyttet inn sommeren 1934. 2. og 3. etasje inneholdt på denne tiden store sovesaler og aspirantene ble forlagt i 2 sammenhengende rom i 2. etasjes sør/vestre fløy. Noen dager senere kom den ordinære luftvernrekruttskolen som også ble innkvartert i bygningen. Det bodde 15-20 mann på rommet. Det var ikke innlagt vann på rommene. Det hentet man i kraner på utsiden av brakka. Under krigen ble Kadettbrakka benyttet av tyskerne til innkvartering av fanger. I 1942 kom de første russiske fangene og 30. november 1943 arresterte tyskerne over 1000 studenter ved universitetet i Oslo og sendte dem til Stavern. De ble innkvartert i Kadettbrakka før de ble løslatt eller sendt videre til Grini og fangeleire i Tyskland.

Bruken fra 1945 og fram til i dag

Generelt kan en si at Kadettbrakka har vært benyttet til undervisningsformål etter at Luftvernartilleriet startet opp sin skolevirksomhet i 1946. Undervisningen foregikk i klasserom i 2. og 3. etasje.

1. etasje ble nyttet til støttetjenester for skolene. I 1946 inneholdt 1. etasje verksteder (instrumentverksted og bøsse-makerverksted) og lager. Videre startet man opp med læremiddelproduksjon da det ikke fantes reglementer og lærebøker på norsk. I Kadettbrakka har det foregått produksjon av reglementer, instruksjonshefter og annet materiell til bruk i undervisningen. Et eget publikasjonskontor sto for distribusjon av reglementer, skolebøker, fagblad og tidsskrifter, og et skolemateriellager sørget for at skolene fikk materiell til sine øvingsaktiviteter (skyttebanemateriell, redskaper til feltarbeider, bærbart sambandsutstyr m.m). I tillegg fantes det

Klargjøring for transport utenfor Kadettbrakka – Luftvernregimentt 1939.

tegnekontor, skrivestue, trykkeri og fotolaboratorium. De fleste av disse funksjonene befant seg i vestfløyen. Skolemateriellageret var imidlertid lokalisert i østfløyen mot nord. Fotolaboratoriet flyttet fra 2. etasje i Kanonverkstedet til Kadettbrakka i 1970. Trykkeriet var da delvis etablert i tilknytning til publikasjonskontoret. Som en direkte følge av denne omrokkingen flyttet tegneren over i østfløyens midtre del med utsikt mot sletta (tidligere lærerværelse) og skrivestua inn i rommet ved siden av mot sør (tidligere hobbyrom for foto).

På 1990 tallet ble noen av disse tjenestene flyttet over i det nye skolebygget. Publikasjonskontoret ble flyttet til Radarbygget. Organisasjonsendringer og rasjonalisering førte til at flere funksjoner ble borte, så som skrivestue, foto og trykkerivirksomheten. I dag inneholder 1. etasje, østfløyen utstillinger knyttet til Staverns og Fredriksvern verfts historie. I vestfløyen har Tordenskiolds soldater og Fredriksvern Verfts Venner sine lokaler

I 2. og 3. etasje lå klasserom og kontorer for instruktørene.

Klasserommene i 2. etasje var lokalisert mot nord. På sørsiden var det kontorer for instruktørene. I 3. etasje var det klasserom på begge sider av bygningen. Offisersutdanningen, som ble flyttet til Stavern i 1961 (LBAS/O – senere LOSK), hadde klasserom i 2. etasje, østfløyen, men fikk senere plass i vestfløyen. Her holdt også Luftforsvarets forvaltnings-skole til fra 1985. Da sanitetsutdanningen ble flyttet til Stavern i 1962 fikk Sanitetslinjen plass i 2. og 3. etasje, vestfløyen. Både befalsskolen og utskrevet befalsutdanning (UB) drev i mange år sin skolevirksomhet i Kadettbrakkas 2. og 3. etasje, østre fløy. Befalsskolen flyttet til Radarbygget høsten 1974. I 3. etasje har det også vært andre aktiviteter. På 1950

*Undervisning i Kadettbrakka på 1960-tallet.
Instruktør Lt Helge Hauger.*

og 60- tallet hadde skredderverkstedet 2 store rom i vestfløyen med utsikt mot sletta og Krutthuset. 1. september 1993 ble det innviet et nytt kapell i vestfløyen mot nord. I årene etter krigen har også andre skoleavdelinger og støttefunksjoner hatt tilhold i Kadettbrakka, men det har vært så vidt mange ut- og innflyttinger at det har vært umulig å tidfeste nøyaktig.

Da det nye skolebygget ble ferdig i 1990 flyttet mye av skoleaktivitetene over dit og frigjorde plass til annen virksomhet. I Kadettbrakkas 2. etasje etablerte velferdskontoret seg med kontorer, bibliotek og hobbyrom. I 3. etasje var det musikkrom og rammeverksted. Dette ble også av kort varighet. Da skyteskolebygget ble omgjort til administrasjonsbygg i 1994 flyttet velferden dit. Den siste avdeling som holdt til i 2. etasje var Kompetansesenteret for Forsvarets informasjonssystem/personell (FIS/P) som flyttet inn ved etableringen høsten 1997.

I dag drives det igjen skolevirksomhet i Kadettbrakkas 2. etasje, østfløyen. Her har Redningselskapet med Sjøredningsskolen etablert seg.

Bygningen

Kadettbrakka har gjennom årene blitt ombygget og tilpasset brukernes behov. Bygningen er oppført i laftet tømmer med bordkledning og hver etasje er delt med laftevegger tvers gjennom bygningen. Bygningen var opprinnelig inndelt i 8 store rom i hver etasje. I 1. etasje var det pakkhusværelser - i 2. og 3. etasje kornlager. (Se branntakstforretning fra 1946 i ramme nedenfor). Bygningen utvendig, slik den framstår i dag, er ikke helt lik den som ble oppført i 1774. Den gang hadde bygget 12 arker med kranbjelker, henholdsvis 8 på nordsiden og 4 på sørsiden. I dag er det kun 4 arker på taket mot nord. I tillegg var det 4 takvinduer på sørsiden og 3 på nordsiden. Fredriksvern Verfts Venner har gjort en grundig undersøkelse av loftet i Kadettbrakka og funnet spor etter den opprinnelige konstruksjon. Som man ser av branntakstforretningen av 1846 stemmer beskrivelsen med tegningen. På de tidligste fotografiene av Kadettbrakka fra 1860-tallet har imidlertid bygningen kun 4 arker mot nord. En må derfor gå ut fra at endringer i takkonstruksjonen har skjedd mellom 1846 og rundt 1860. Takvinduene var fortsatt inntakte rett etter 2. verdenskrig. I dag sees 3 takvinduer på nordsiden. Disse er imidlertid blendet på undersiden. Gulvet i første etasje besto opprinnelig av murstein satt på kant. Dette gulvet var i all hovedsak inntakt på 1930- tallet. I en over-

Rester av det opprinnelige mursteinsgolvet i 1. etasje – vestfløyen.

sikt over statens eiendommer ved utgangen av 1930 står det å lese:

1. etasje vestre ende mot syd, et rom med plankevegger delt i 3. Mursteinsgulv i 1. etasje med unntak av nevnte 3 rom med bordgulv. I 2. etasje er hver av de 8 rom på midten med bordvegger delt i 2. I 3. etasje er de vestre 4 rom hver inndelt i 2.

Under Luftvernregimentets tid på verftet (1934-1940) ble det gjort flere bygningsmessige endringer i 1. etasje. En klage fra sersjantene ved regimentet førte til at det ble innredet et oppholdsrom for disse i Kadettbrakka. Fra en ingeniørmønstring 5. september 1936 går det fram at det i 1. etasje var blitt

innredet leseværelse i 4 rom som ble slått sammen, og at messerom var etablert i 2 rom i nord/vestre fløy. Videre var det i 1. etasjes sør/vestre del etablert 2 befalsrom.

Alle rom hadde i 1936 fått elektrisk lys. (totalt var det i Kadettbrakka 62 lysbrytere og 5 stikkontakter). I 1942 ble det bygget piper i Kadettbrakka. Dette skyltes at tyskerne skulle bruke bygningen til innkvartering av fanger og derved trengte oppvarming. Tidligere hadde bygningen bare blitt benyttet i sommerhalvåret. Det sier seg selv at denne bruken førte til stor slitasje og ødeleggelse. I forbindelse med at Luftforsvarets skole- og øvingsavdeling skulle overta administrasjonen av Fredriksvern verft fra Luftvernregimentet 1. mai 1947, foretok daværende sjef, oberstløytnant Erichsen, og intendanten, kaptein Dahle, en besiktigelse av alle bygninger på verftet. I deres rapport går det fram at Kadettbrakka var i mindre god stand. Gulv og trapper var nedslitt og de aller fleste vinduene var kassable.

I 1954 forsvant pipene. De ildstedene tyskerne etablerte var selvfølgelig meget ildsfarlige og bruk av bygningen til undervisningsformål krevde en større utbedring. Arbeidene med ominnredningen startet høsten 1954. De gamle kadettrommene ble gjort om til tidsmessige undervisningsrom og hele bygningen fikk sentralvarme. I januar 1955 kunne man ta bygningen i bruk etter restaureringen. I 1989 ble det lagt nytt tegltak på Kadettbrakka.

En branntakstforretning som ble gjort i 1846 beskriver følgende innredning i Kadettbrakka:

Underste etasje

Østre og vestre ende 2 forstueganger med 2 enkelte dører og 2 trapper opp til 2. etasje
8 pakkhusværelser med 4 enkelte dører. 15 ½ fag vinduer med 32 lemmer.
Hele underste etasjes gulv består av murstein satt på kant.
På midten har bygningen 1 forstuegang med 2 trappeoppganger til 2. etasje.

2. etasje

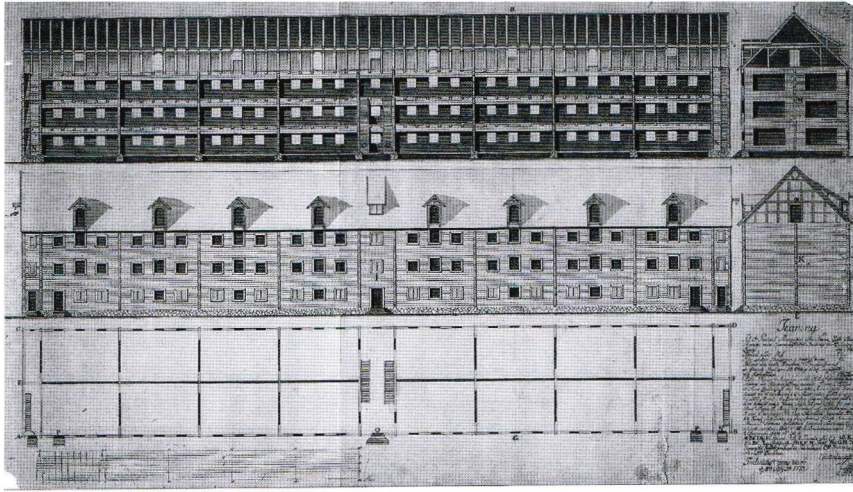
1 forstuegang med 2 trapper til loftet og 2 fag vinduer.
8 kornloft hvorpå 48 dobbelte og 2 enkelte lemmer. 6 fag vinduer og 4 enkelte dører.

3. etasje

Lik 2. etasje med unntak av at det ikke finnes vinduer på kornloftene

Loftsetasjen

Loft med 12 kvister og 12 kranbjelker og 12 lemmer samt 6 kvister med 6 fag vinduer

Proviantmagasin efter Norsk LofteByggemaade, 112 alen, datert juli 1773, og dimensjon er 49x52 cm

Dette er tegningen proviantmagasinet (Kadettbrakka) ble bygget etter.

Kadettbrakka gjennomgikk en større restaurering i 1954.
Bl.a. Ble pipene som tyskerne satte opp i 1942 fjernet.

7/12-57

Kadettbrakken i Stavernsleieren

**FERDIG OMINNREDET
VED NYTTÅRSTIDER**

Arbeidene med ominnredningen av Kadettbrakka i militærleieren i Stavern går raskt fremover, forteller oberstløytnant Sverdrup i en samtale med Morgenavisen. Som kjent skal den store trebygningen bl. a. få installert sentraloppvarmingsanlegg, og dette regner man med å kunne ta i bruk ved nyttårs-skiftet.

Forøvrig holder man på med en gjennomgripende forandring av de gamle kadettrummene som nu skal bli tidsmessige undervisningsrum. Også disse arbeidene vil etter all sannsynlighet være avsluttet først på nyåret.

Kommandersersjantrommet

Under Krigsskoleperioden 1896-1934 hadde kommandersersjanter og kadettfurerer tilhold i et eget rom i Kadettbrakkas nord-østre fløy. I dette rommet ble det i 1920-30 årene laget veggtegninger av flere kommandersersjanter og furerer. En av de som ble tegnet var daværende Kronprins Olav som var kadett ved Krigsskolen i årene 1921-24.

Under krigen skal rommet angivelig ha vært kledd inn med plater slik at tegningene i all hovedsak ble bevart. Da Kadettbrakka skulle restaureres på 1950-tallet fikk daværende sjef, oberstløytnant Sverdrup, brev fra 2 tidligere krigsskolekadetter. Brevene var fra oberst Ørnulf Dahl (kadett 1918 -1921) og sjef Krigsskolen, oberstløytnant H. J. Hanekamhaug og datert i august 1953. Begge var bekymret for hva som ville skje med kommandersersjantrommet under restaureringen. Sverdrup kunne imidlertid berolige de to herrer med at han hadde til hensikt å føre rommet tilbake til sin opprinnelse. Riktig nok var flere av panelbordene i uorden og noen manglet. Blant annet manglet en del av portrettet av Kronprins Olav. Sverdrup henvendte seg derfor til slottet og fikk utlånt et fotografi av Kronprinsen. Restaureringen ble utført av kunst-maleren Asbjørn Aamodt og i juli 1955 returnerte Sverdrup fotografiet samt bilder av veggtegningene til slottet. Kommandersersjantrommet står fortsatt slik det den gang var og vises fram for grupper og andre interesserte.

Veggtegning i Kommandersersjantrommet av kronprins Olav som kadett.

Værfts-Magazinet besøker Bilverkstedet på Justissektorens kurs – og øvingscenter (JKØ)

Tekst og foto: Kjell R. Bugge

I det som vi tidligere kjente som Øvre leir på Fredriksvern verft, finner vi Bilverkstedet JKØ. Dette er en av mange avdelinger som har blitt med fra Luftforsvarets tid på Fredriksvern og til den nye tid med JKØ.

Terje Larsen som har vært på dette verkstedet siden 1987 og som var kaptein i Luftforsvaret ved slutten av Forsvarsgrenens periode på Verftet i 2002, er i dag leder for Bilverkstedet JKØ. Ved slutten av Luftforsvarets periode var det 4 fast ansatte samt 2-3 vernepliktige. Da det ble klart at Luftforsvaret skulle forlate Stavern, lekte noen av de ansatte med tanken på å overta verkstedet selv og drive det for egen regning. Men da JKØ kom inn i bildet ble disse tankene lagt bort. I 2002 konverterte verkstedet fra å være et tungbilverksted uten offentlig godkjenning hvor militære kjøretøyer av typen M-621 og Scandia var hovedbeskjeftigelsen, til å bli et bilverksted hvor kjøretøyer med vekt under 3,5 tonn primært står i fokus.

I dag er det Stig Tore Kvam, og en 1. års lærling og en 2. års lærling fra Thor Heyerdahls videregående skole (THVGS) i Larvik som sammen med Larsen driver et bilverksted som har alle de godkjenninger som kreves av de offentlige for denne typen bedrifter. Biltilsynet har med jamne mellomrom

kontroller, og det har ikke vært anmerkninger så langt. Det er JKØ som er arbeidsgiver for de som er ansatt ved verkstedet. Og dette gjenspeiler seg i driften. Primærbrukerne er Politihøgskolens rundt 60 kjøretøyer hvorav ca 30 er uniformerte politibiler. 20 av disse kjøretøyene går i ren kjøreopplæring, mens ca 10 er avsatt til øvrig kursopplæring som krever noe mer av kjøretøyet. Kjøre lengden kan i snitt ligge på rundt 25 – 30 000 kilometer. Den eldste bilen i stallen er en 2003 modell som har passert 400 000 km.

I tillegg til å vedlikeholde egne kjøretøyer, kan verkstedet ta hånd om kjøretøyer fra Utrykningspolitiet og tilfeldige besøkende politibiler fra diverse politidistrikter. Dersom kapasiteten er der kan ansatte på Verftet få benytte tjenestene ved verkstedet. Det samme kan også andre få anledning til. Men Larsen understreker at verkstedet som regel har nok å gjøre med Politiets kjøretøyer, og de vil helst ikke gå de øvrige bilverkstedene i området i næringen. Omsetningen på den «sivile» siden er

Pål Sjøblom (lærling), Ragnar Løsnes (vaktmester JKØ), Stig Terje Kvam og Terje Larsen er alle tilknyttet Bilverkstedet ved JKØ.

Lærer Eivind Berg var ikke tilstede da bilde ble tatt.

rundt 1,5 millioner kroner, noe som Larsen betegner som minimalt sett i den store sammenhengen hva angår driften av verkstedet.

Det at verkstedet har egne lærlinger ser ut til å virke bra. Ledelsen ved JKØ har jevnlig kontakt med THVGS, og samarbeidet fungerer godt. Lærlingene har etter 2 år på skolen, de 2 påfølgende år som lærling før de bringers fram til fagprøve. Det å ha lærlinger er krevende, men givende sier Larsen. Etter noen tid kan lærlingene arbeide forholdsvis selvstendig dog under oppsyn. Så langt har alle lærlingene bestått fagprøven, og så vidt Larsen vet har alle fått jobb.

Med unntak av oppretting og lakkering utfører verkstedet alle typer reparasjoner, og de har godt og avansert utstyr. En spesialitet er «slakting» av politikjøretøyer. Det høres verre ut enn det er. Jobben som er krevende både i tid og omfang, består i å strippe politiets kjøretøyer for alt tilleggsutstyr som videokamra, samband, blålys og sirener når det aktuelle kjøretøyet skal kondemneres eller avhendes. Det avmonterte utstyret skal så innmonteres i andre/nye politibiler.

Ved selvsyn kan konstanteres at bilparken ved JKØ og PHS ser ut til å holde en høy vedlikeholdsmessig standard. Larsen sier at dette skyldes i stor grad at PHS nå må skaffe seg kjøretøyer innenfor sitt eget budsjett. Tidligere overtok PHS mer eller mindre «utrangerte» biler fra politidistriktene. Standarden på disse kunne da være så som så.

Vedlikeholdet av dagens kjøretøypark er spesielt krevende hva angår dekk og bremses. Opplæring i utrykningskjøring som foregår i regi av JKØ, krever sitt av disse delene og de skiftes nok oftere enn på en bil som kjøres normalt. Vi som bor i området ser ofte utrykningskjøretøyer fra JKØ på veiene, og Larsen forteller at det er 3 faste instruktører som sammen med innbeordrede instruktører fra politidistriktene som forestår denne opplæringen av vordende utrykningssjåfører.

De ansatte ved Bilverkstedet JKØ disponerer gode og moderne lokaler. Verkstedhallen er romslig, lys og ryddig, og i tillegg har de svært gode parkeringsmuligheter for kjøretøyene; utvendig under tak og oppvarmede plasser inne.

Alt i alt et svært hyggelig og informativt besøk som nok en gang beviser at selv om Forsvaret trekker sin aktivitet ut fra et område, så er det liv laga for nye aktiviteter.

Også kjøretøyer tilhørende andre etater på Fredriksvern Verft vedlikeholdes ved JKØs bilverksted.

Terje Larsen er med rette stolt av vedlikeholdet på PHS bilene i Stavern.

God vakt for Politihøgskolen

Tekst og foto: Kjell R Bugge

Hvem passer på de som skal passe på oss i framtiden? Jo, det gjør blant andre noen av medlemmene av Fredriksvern Verfts Venner (FVV).

Politihøgskolen (PHS) avdeling Stavern har avviklet de første eksamener for våre kommende polititjenestekvinner – og menn. Dette skjedde mandag 13. og onsdag 15. desember 2010. Fagene var Polititjeneste og Psykologi hvor 163 kandidater fikk anledning til å vise sine teoretiske ferdigheter. Og det er her «Vokterne fra FVV» kommer inn i bildet. Brorparten av de ca 15 eksamensvaktene har tilknytning til FVV. Vi sørget for at PHS fikk hjelp og støtte slik at eksamen kunne avvikles. Vi foretok ID sjekk, utlevering av eksamensoppgaver,

May Lykken.

kontroll med at tildelt tid til eksamensbesvaring ble overholdt, sørget for at kandidatene fikk luftet seg, at innlevering av eksamensbesvarelsene gikk korrekt for seg og vi passet på at alt gikk i henhold til eksamensbestemmelsene for PHS. I det hele en vakt hvor det er et krav at du må følge med og være observant på det som skjer. Men atskillig mer behagelig enn de vaktene jeg gikk på Kanonsletta på Verftet i februar 1967; i mørke og sur nordavind for å passe på at ingen kom og stjal Krutthuset !

PHS hadde lagt alt godt til rette for oss eksamensvakter. Vi møtte i god tid før eksamen startet, fikk kaffe og kake og en god introduksjon til det å være eksamensvakt. Eksaminatene fulgte eksamensreglementet til punkt og prikke (hva annet kan man vente seg av de som i framtiden skal passe på lover og regler i vårt samfunn?), og det hersker ro på Verftet.

Mai Lykken som bla er ansvarlig for oss eksamensvakter, har et bra antall vakter til disposisjon for de eksamener som skal avvikles i tiden som kommer. Men fra 2012 når studentantallet dobles, vil behovet for eksamensvakter øke. Så for de av dere som måtte lure på om dere kan bli eksamensvakter, så er det bare å ta kontakt med Mai på PHS i Stavern. Så spør du kanskje; «What's in this for me?» I tillegg til å møte gamle kolleger og nye arbeidskompiser, så får du være sammen med flott og positiv ungdom. Bare det er en bra opplevelse. Godtgjørelsen er på ca kr. 160.- per time og du får også oppdatert deg selv litt på hvorledes livet på Verftet er i dag. Så kanskje en dag, i en ikke alt for fjern framtid, kan jeg få oppleve at jeg blir stoppet i en trafikkkontroll av en forholdsvis nyutdannet politibetjent som hilser, framfører sitt oppdrag, ber om vognkort og førerkort, studerer dette og sier: «Bugge ja, deg husker jeg som eksamensvakt ved Politihøgskolen i Stavern – kjør videre og god tur».

God vakt skal være!

Fredriksvern Verfts Venner

Postboks 161, 3291 Stavern

ÅRSMØTE 2011

Styret innkaller til årsmøte i Fredriksvern Verfts Venner (FVV):

Tirsdag 8 mars 2011 kl 1900 i Auditoriet, Galeiskur 16

Stemmerett på årsmøtet har kun medlemmer som har betalt sin kontingent for 2010, mens nylig tiltrådte medlemmer er hjertelig velkomne – uten stemmerett.

Årsmøtet har følgende agenda:

Åpning:

- Valg av møteleder og to personer til å undertegne protokollen
- Valg av møtesekretær/referent
- Godkjenning av innkalling
- Godkjenning av sakliste

Godkjenning av:

- Årsmelding
- Foregående års reviderte regnskap
- Overskuddsanvendelse/dekning av underskudd
- Kontingent for 2011
- Forslag til budsjetttramme

Saker fremmet av:

- Styret
- Øvrige medlemmer

Valg av:

- Leder
- 3 styremedlemmer
- 2 varamedlemmer
- 1 revisor med varamann
- 1 medlem til valgkomité

Etter årsmøtet blir det en enkel bevertning. Deretter blir det et kort foredrag. Totalt forventes arrangementet å vare 1 time og 30 minutter.

Saker medlemmene ønsker behandlet på årsmøtet må være Styret i hende senest tirsdag 22 februar 2011.

Velkommen!

Per Inge Steien, Leder/FVV

Etterlysninger

Fredriksvern Verfts Venner etterlyser en stridssekk til vår utstilling i Kadettbrakka. Vi er ikke sikker på typebetegnelsen, men det vi snakker om er en liten ryggsekk som soldatene brukte i felt, og som var festet på kryssremmene. Skulle noen av våre lesere ha et slikt eksemplar, kan det tas kontakt med **Olav Bjørnflaten på telefon 400 67 106.**

Dersom noen har bilder, gjenstander, bøker eller lignende som de tror kan være av interesse for foreningens historiske arkiver, så tar vi gjerne imot slikt. Det kan enten sendes til vår postadresse som er **Fredriksvern Verfts Venner, Postboks 161, 3291 Stavern.**

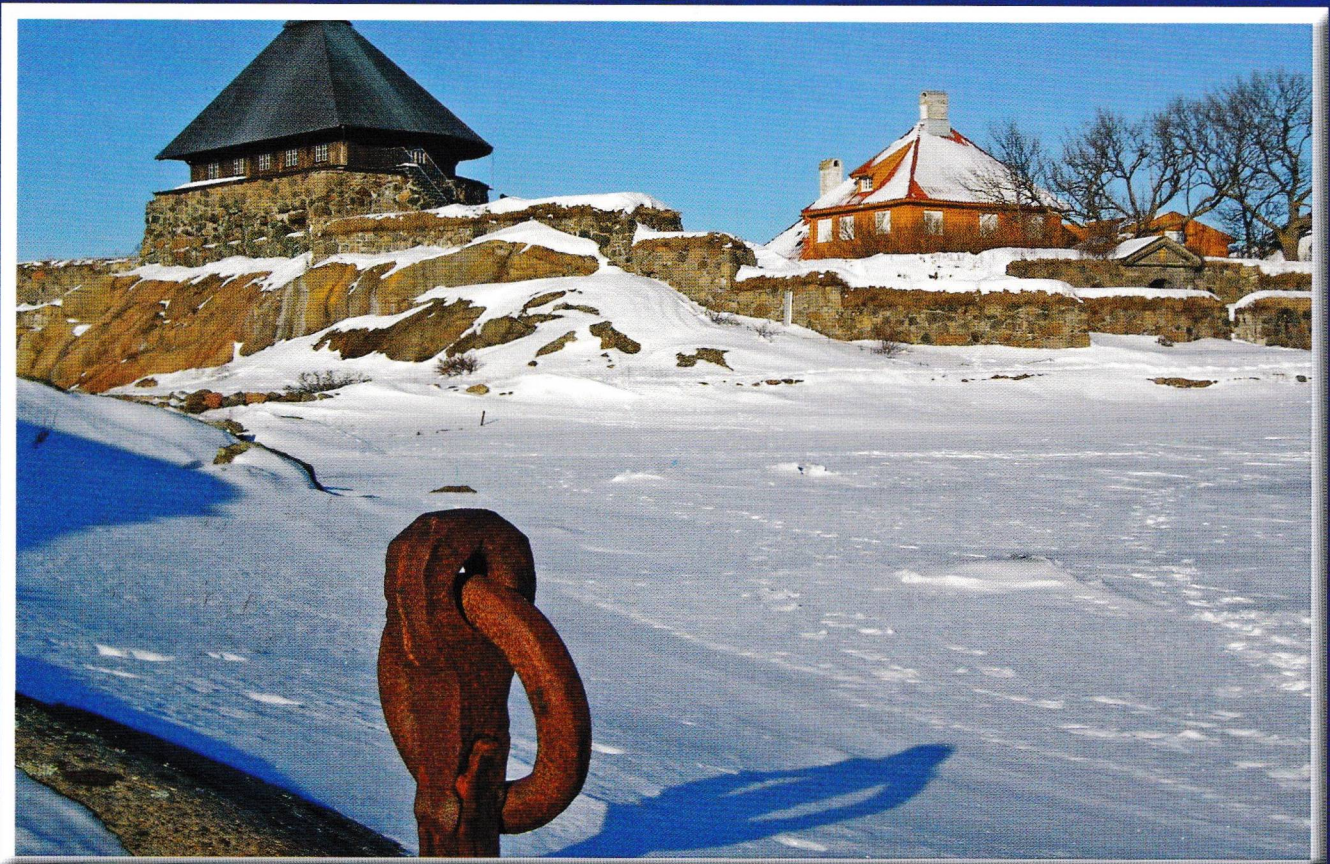
Eller leveres på vårt kontor i Kadettbrakka på Verftet.

Vi har åpent hver mandag fra kl 1000 – 1400.

Værftsbilder

Foto: Per Inge Olsen

Christian V's reise i Norge, 1685

Tekst: Peter Lynge Nissen

1680 årene var en urolig tid for Europa. Krigen med Tyrkia var i gang. Den pfalziske arvefølge krig, som var en krig mellom Ludvik XIV på den ene siden, og England, Holland, Brandenburg og Leopold I på den annen side, kom i 1688. Den skapte allianser der Danmark/Norge og Sverige kom på hver sin side.

For Christian V var det den pågående strid med hertugen av Holstein Gottorp som vakte mest bekymring, både i forhold alliansen, og ikke minst i forhold til Sverige. For når man erindrer at mor til Karl XI av Sverige var prinsesse Hedvig Leonora av Holstein Gottorp, som igjen var barnebarn av Fredrik II, er det ikke vanskelig å se at et slektsstevne på den tiden neppe ville blitt noen festaften, og at den pågående strid med hertugen av Holstein Gottorp var som å kaste bensin på bålet for Karl XI, som etter den Skånske krig, bare hadde ett mål, nemlig å ta Danmark.

Det er i denne setting man må se Christian V's reise i Norge i 1685. Selv om det var første gang han besøkte landet siden han kom på tronen i 1670, og han hadde hørt mye om denne vakre delen av sitt kongerike fra sin halvbror Gyldenløve, var det ikke sightseeing først og fremst som var målet for hans

reise. Det var landet krigs styrke og forsvarsevne han ville skaffe seg en oversikt over. For med det trusselbilde som forelå var det ingen grunn til å tro at den nåværende skjøre fred skulle bli særlig langvarig. Ruten ble derfor valgt slik at den kom til å dekke de fleste av landets viktige forsvarsverker fra Halden til Trondheim, og deretter kysten rundt til Larvik. Det var Gyldenløve som hadde regien, og la opp turen. Med sin bakgrunn som krigsherre, og sitt personlige kjennskap til disse anleggene fra den skånske krigen, kom hans innspill og råd, naturlig nok, til å bli svært avgjørende for de mange beslutninger som ble truffet, både når det gjaldt oppgraderinger av eksisterende anlegg, og etablering av nye.

Det var en flåte på 11 orlogsfartøyer som la ut fra hovedstaden 19. mai 1685. Ombord var det et fornemt følge, som foruten Kongen og hans vert Grev Ulrik Fredrik Gyldenløve også tellet flere høytstående embetsmenn, blant dem den mektige geheimeråd, senere storkansler, grev Conrad Reventlow. Til sammen bestod følget, inkludert Kongens lege og endel hoff-folk av ca 40 personer.

Etter et kort opphold i Odense og Kolding ankom de Larvik 28. mai, der Gyldenløve i noen dager var vert for hele selskapet i hans residens, Herregården. Fra Larvik gikk turen over Tønsberg til Fredrikstad og Halden der festningene, og de fremskutte fort som Gyldenløve hadde fått oppført, ble inspisert. Her forlot Gyldenløve selskapet, for som vert å dra i forveien for å regissere selskapet ankomst til Christiania. Her ble det en storslagen mottakelse. Kongen ankom til hest gjennom den for anledningen reiste Æresport, og ble møtt med salutt fra batteriene på Akershus, i alt 27 skudd, med påfølgende festmiddag på Akershus slott, der han også var innkvartert. Under oppholdet der tok de en avstikker til Kongsberg der de besøkte Kongens gruver, og der Kongen i egen person tok seg ned til bunnen av graven, 120 alen under jorden. (ca 80 m)

Fra Christiania gikk turen over Kongsvinger, Elverum til Trondheim. Turen over Dovre ble det

store høydepunkt både når det gjaldt naturopplevelser og nervepåkjenninger, Turen gikk langs den gamle kongeveien som var så smal og ulendt at to hester ikke kunne passere hverandre, medens, som Øverland sier i sin Norges historie av 1893, en dyb Afgrund i hvis Bund der larmede en brusende Elv, gabede ved siden av Stien. Så bratt var det mange steder at følget måtte stige av hesten i de verste oppoverbakkene. Når de skulle nedover igjen, sies det, satte hestene seg på baken og skled utfor.

(Igjen i henhold til Øverland) Bare kongen holdt seg på hesten hele tiden.

I Trondheim ble det selvfølgelig store festligheter. Her opplevde Kongen det uvanlige at det ved midnatt var så lyst at han kunne både spise, lese og skrive uten kunstig lys. Kristiansten Festning, og andre mindre anlegg ble inspisert. Til Munkholmen dro de imidlertid ikke, til stor skuffelse for Griffenfeldt som etter sitt fall satt som livstidsfange der, og hadde håpet Kongens besøk skulle føre til hans benådning. Det skjedde ikke. I stedet for å besøke ham på Munkholmen ble det selskapielig samvær med byens honoratiorene. Griffenfeldt ble først løslatt etter 18 år på Munkholmen, og døde Trondheim 1699.

Etter en ukes opphold i Trondheim dro følget sørover igjen til Bergen, også denne gang over Dovre, på like farefulle veger som på vegen nordover. På turen måtte de skifte over til båt 27. ganger. På hvert sted stod det 200 rorkarer klare med 30-40 båter for å føre dem over vannet. Ikke så lite logistikk bare det. Og faktisk gikk det utrolig bra. Turen ble gjennomført på 7 dager, mot opprinnelig planlagt 10 dager, meget til bergensernes fortvilelse som nå måtte ha alt klart 3 dager tidligere enn beregnet.

Etter 4 dager i Bergen med mye festivitas, og inspeksjon av byens festningsverker, gikk ferden videre over Stavanger og Kristiansand tilbake til Larvik, der han ble mottatt med kongelige æresbevisninger og militærparade. Selskapet hadde da tilbakelagt mer enn 100 norske mil til lands, på tildels halsbrekkende stier og veier, og 120 mil til vanns. At dette må ha vært en slitsom og spennende opplevelse vil de vite som har gått den gamle Kongeveien i våre dager. Selv med moderne utstyr kreves det både kondisjon og styrke.

I Larvik hvilte Kongen ut som Gyldenløves gjest i 4 dager. Selvfølgelig med mye festivitas også her.

Blant annet ble det til kongens ære planlagt utviklet et storslått fyrverkeri som dessverre endte i en tragedie. Under avfiringen eksploderte raketene, med den følge at major Michael Sundt, som ledet oppskytingen, omkom, og 4-5 medhjelpere ble skadet. Under oppholdet der var majesteten meget imøtekommende, ga audienser, og lot, som Munthe af Morgenstjerne sier i sin bok om Gyldenløve, « alle de supplikasjoner som hans kjære og tro undersaatter havde inngivet, referere for seg, og meddelte enhver derpaa et allernaadigst og mildt svar saaledes at de udi alle Maader var fornøjed med baade Gud og Kongen for de to Dagers contraire vind».

Kongen brukte tiden godt. Fritzøe Jernverk og sagbruk ble besøkt. Han tok også turen til Stavern, som var en viktig havn for utskiping av tømmer og jernverksprodukter fra Fritzøe. Der besøkte han det lille fort Gyldenløve hadde anlagt i på en holme der i 1677. Gyldenløve hadde, av frykt for svenske gjengjeldelsesaksjoner etter den skånske krigen, lenge ønsket å bygge dette videre ut. Om det var Kongens begeistring over oppholdet som gjorde utslaget skal være usagt, men han fikk umiddelbart Kongens tilslutning til sine planer, og i tillegg også 800 Rdlr til fortets utbygging. Arbeidet ble påbegynt omtrent et år senere. I 1689 fikk fortet sin første kommandant og fast garnison bestående av en sersjant og 12 mann, resten kjenner vi.

Fortet ble det senere Citadellet. At fortet lå der, og at havnen var i aktivt bruk under den store nordiske krig av vår store sjøhelt Tordenskjold, kan høyst sannsynlig ha vært medvirkende også til den beslutning som senere ble truffet om Stavern som base for Skagerakflottillen, og etableringen der av Fredriksvern Verft.

La oss derfor når vi går rundt på verftet i dag, og ser ut på det vakre Citadellet, sende en vennlig tanke til Christian V, og hans reise i Norge. Uten denne ville det kanskje ikke vært noe Citadell der. Kanskje ville man uten Citadellet heller ikke landet på Stavern som den nye base for Skagerakflottillen. Vi lar det ligge der.

Etter oppholdet i Larvik gikk selskapet ombord i eskadren i Stavern, og den 24. juni var hele følget vel tilbake i København. Turen hadde tatt 9 ½ uke. I dag kunne man gjort det unna på noen dager. Men det hadde helt sikkert ikke fått den samme plass i historien.

Ble Norges første militærpsykehus bygget i Fredriksvern?

Tekst: Jahn H. Schipsted

Fredriksvern hadde fra 1780 til 1789 en meget virksom kommandant, Friedrich Grodtschilling, som på de forskjellige måter satte sterke spor etter seg. Det var han som fikk i stand Fredriksvern sitt første store sykehus. Han foreslår i 1785 for kollegiet at et sykehus bør oppføres og i 1787 står det ferdig. Dette betydde store fremskritt på det hygieniske område.

Sykehuset ble oppført, antageligvis i brakke 10. Sykehuset hadde 16 værelser, inklusive kjøkken til hvert værelse. Det ble installert 43 doble og 4 enkelt senger. Her ble det plass til 90 syke. I disse værelsene hadde de 1 fag vinduer og en ovn. Sykehuset tilhørte landetaten og stod under regimentskirurgen, som bodde i Larvik, men han hadde en feltskjærsvend som bodde på sykehuset. Denne ordningen besto frem til 1812. I årene fra 1788 herjet en uhyggelig farsott i Fredriksvern, og denne pest minner i all sin gru om den sorte død mange århundrer før. I løpet av kort tid var sykehuset overfylt. Antall syke gikk opp i mange hundre. Det ble leid hus rundt om i Stavern til pasientene. Man kunne ikke skaffe plass til flere syke i land. Midt på vinteren måtte man ta stykkprammen «Torden» til hospitalskip.

Den 17. januar 1789 var den bergenhuiske infanteribataljon 200 mann, av disse var 60 blitt syke. 11. februar er det blitt flere syke slik at en var oppe i 150 syke. Den 25 februar 1789 skriver Grodtschilling at sykdommen holder på å lamme hele virksomheten ved verftet.

I perioden 1. oktober 1808 til 30. september 1809 ble det behandlet 827 syke.

Det gamle sykehuset har blitt for lite. I 1809 begynner Fabricius på eget ansvar å bygge et nytt sykehus som sto ferdig i 1812. 29. mai 1813 bryter det ut en blodgangsepidemi i Fredriksvern. Den slår hardt til mot garnisonens soldater. Fabricius befaler at folkene skal ha et måltid med varm mat om dagen. Som medisin skulle hver soldat om morgenen ha en dram brennevin med malurtekstrakt i.

Da sykehuset var ferdig i slutten av 1812 fikk det uventet fullt belegg av russere. Det var det russiske orlogsskip «Sewolad»s sitt mannskap som ble lagt inn. Under reisen langs norske kysten fikk en stor del av besetningen skjorbuk. Skipet seilte inn til Trondheim for å få hjelp. De hadde på den tiden 140 syke om bord. De prøvde å få proviant samt reparere skipet, men kommanderende general i Trondheim avslo dette. Skipet fortsatte reisen, og først når de ankom Fredriksvern fikk de anledning til å landsette de syke. Kongen befalte at «Sewolad»

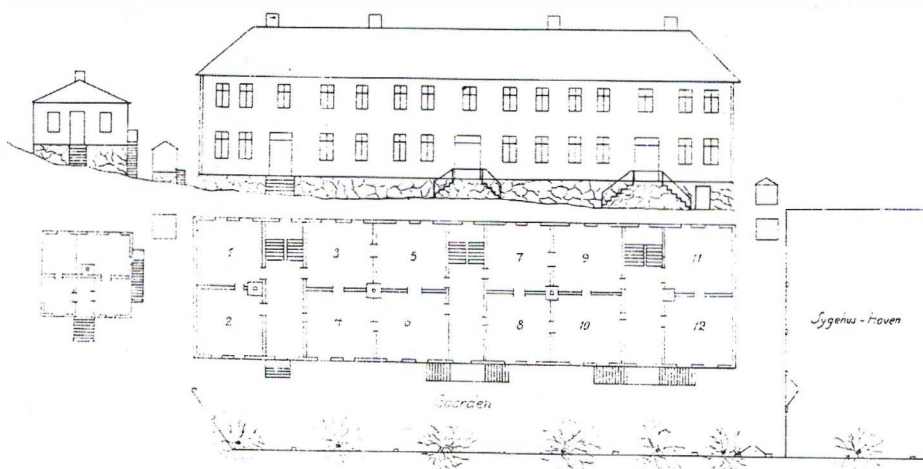

Barakke nr. 10. Foto: v. Krogh

skulle få muligheten til reparasjon ved verftet. Den 11. november 1812 er det i det gamle sykehuset i Fredriksvern 107 syke russere og 30 stk. på Sjøetatsens hospital i Larvik.

Det fortelles at det nye sykehuset delvis skulle være oppført for penger skjenket av den russiske stat, som godtgjøring for pleie av den russiske besetning. Dette medfører ikke riktighet. Det nye sykehuset var oppført før det russiske orlogsskipet ankom Fredriksvern.

I Kristiania ble det bygget et militærhospital på Damløkken ved Akersgaten. (Der hvor regjeringsbygget ligger i dag.) Det ble påbegynt i starten av 1800-tallet og ble tatt i bruk 14. oktober 1807. Tegningene til dette hospital ble utført av dr. med Jens Bang som var medlem av Sunnhetskollegiet i København. Det ser ut som det er de samme byggetegningene som har blitt brukt ved byggingen av sykehuset i Fredriksvern.

Det store sykehus. Tegnet efter hukommelsen av Emil Ohlsen

Styrets årsavslutning 2010

Tekst og foto: Kjell R. Bugge

Tradisjonen tro ble årets siste styremøte i Fredriksvern Verfts Venner avholdt i Kommandantboligen på Verftet. Etter avfotografering sammen med Verftets grunnlegger Kong Fredrik V, ble det formelle styremøtet avholdt uten de store debatter.

En velsmakende julemåltid rundet av seansen og styrets medlemmer er nå klare til å ta fatt på nye oppgaver for Fredriksvern Verfts Venner i 2011.

*Fra venstre:
Peter L. Nissen,
Jan Olav Eriksen,
Jahn H. Schipsted,
Oddny Sande,
Per Inge Steien,
Inger Johanne Dahl,
Olav Bjørnflaten,
Kjersti Myrebøe,
Jonny Engmark
og Jan Egil Fjeld.*

Kvinner inntar Forsvaret

I denne utgaven av Værftsmagasinet har jeg tatt fram noen begivenheter knyttet til kvinners tjeneste ved verftet.

Som sikkert mange kjenner til startet det første ordinære befalsskolekullet hvor kvinner var søknadsberettiget, sommeren 1977. 7 jenter ble tatt opp etter aspirantperioden og ble uteksaminert sommeren 1978. Dette kan du lese mer om i Værftsmagasinet nr 2, 2010.

På midten av 1970 tallet gikk debatten om kvinner i militære stillinger høyt, og det ble en politisk viktig sak å få fortgang i innpassing av kvinnelige offiserer. For å komme raskt i gang ble det besluttet å etablere et offiserskurs for KIF-personell. (sivilt ansatte kvinner i Forsvaret, som på frivillig basis hadde underskrevet en kontrakt om tjenestegjøring som militære ved mobilisering og krig). Man hadde rett og slett ikke tid til å vente på at den første kvinnen skulle gå igjennom ordinær befalsskole og offisersutdanning.

Dette kurset kom i gang 24. januar 1977. Første del, som inneholdt grunnleggende militær utdanning, ble gjennomført på Trandum. Fra 18. april til

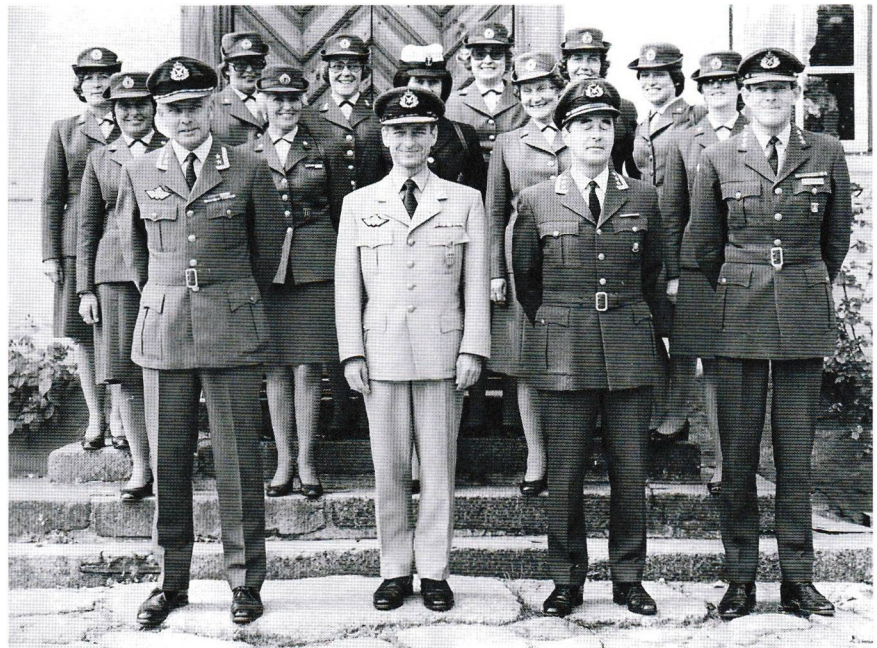
1. juli ble undervisningen gjennomført ved LOSK. Deretter fulgte ca 6 måneder i jobbpraksis. Kurset ble avsluttet med fagopplæring ved befalsskolen i tiden 4. januar til 23. juni 1978. Etter endt kurs ble disse kvinnene gitt tilsetning som offiserer i avansementskrets II, som det het den gang. KIF-ordningen opphørte for øvrig i 1978.

Her er et foto av innpassningskurset tatt foran Kommandantboligen.

1.rekke fra venstre: oblt Stern, genmaj Arveschaug, ob Notland og kap Arne Hill Jensen.

2.rekke fra venstre: Knutsen, Gavin, Bøyum, Askestad og Solvær

3.rekke fra venstre: Kårvatn, Engen, Berger, Hustuft, Havenstrøm og Heløe

Første kvinne ved LOSK

Første rekke fra venstre: Lt Wolff - kapt Skaar - kapt Seeland - maj Sandanger - oblt Stern - kapt Østby - kapt Vasvik - adjunkt Sandvik

Anden rekke fra venstre: Lt Haugen - Lt Christensen - Lt Ramberg - Lt Olsen - fmr Danneberg - Lt Glendrange - Lt Sundli - Lt Resatadbakk - fmr Knudsen - fmr Andreassen - fmr Rasmussen - fmr Fosaa - Lt Rønningen

Bakke rekke fra venstre: fmr Erlingsen - fmr Nerba - fmr Grenrud - fmr Toråen - fmr Henriksen - fmr Mathison - Lt Hjørth - fmr Eriksen - Lt Arntzen

En av kvinnene som startet på den ordinære befalsutdanningen i 1977, Ågoth Bente Fosaa fra Honningsvåg, ble også den første kvinne som gjennomførte ordinær offisersutdanning ved Luftforsvarets offisersskole (LOSK). Hun startet utdanningen ved LOSK i 1979 ved administrasjons- og materiellforvaltningslinjen og fikk sitt vitnemål i august 1981.

Her et foto av det historiske offiserskullet. Fnr Fosaa i 2. rekke nest ytterst til høyre.

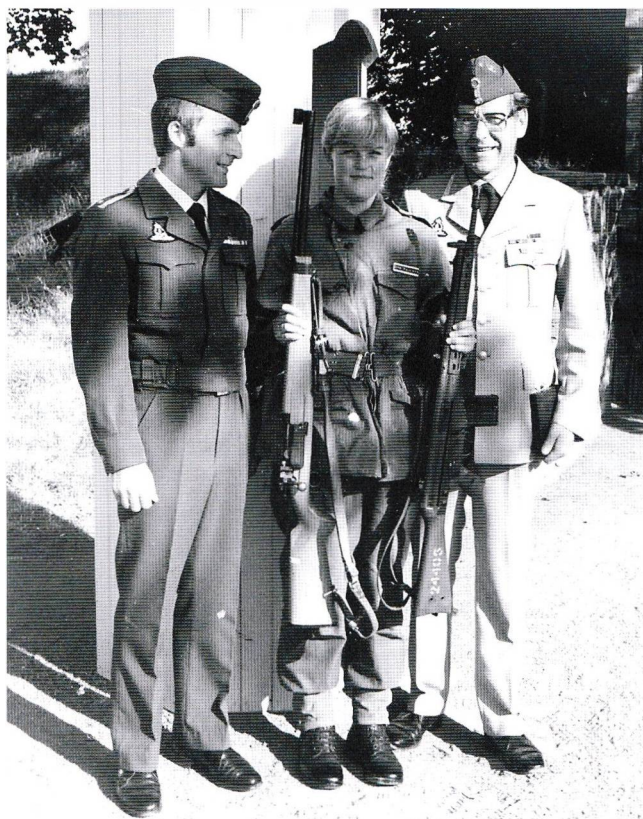
Aspirant ved befalsskolen ble skytterprinsesse

Tove Paulsen fra Finnsnes ble sommeren 1982 skytterprinsesse under Landsskytterstevnet på Ulven. Hun var nettopp tatt opp som aspirant til befalsskolen og hadde karantene, noe som tilsa at hun ikke kunne gis noen form for permisjoner. I utgangspunktet fikk hun således ikke fri til å delta på stevnet. Dette kom avisen Nordlys for øre, og de tok saken opp gjennom sine spalter. Artikkelen i Nordlys utløste et skred av protester og skoleledelsen i Stavern bøyd av.

Tove fikk fri til stevnet og mulighet til å trene. Riktignok fikk hun ikke forberedt seg slik hun normalt ville gjort, men hennes psykiske og fysiske styrke hjalp henne.

«Min fysiske form er bedre enn noen gang. Treningen ved skolen er hard belastning for alle kroppsdelene. Det hjalp meg på Ulven» uttalte Tove etter at hun ble Norges yngste skytterprinsesse.

Skytterprinsessen sammen med major Eriksen og oberst Røkke.

Kirsten Rønningen tar gull i infanteriløp

Her presenterer vi enda en gulljente, Kirsten Anette Rønningen, som var befalelev i 1985-86

Stavern-elev tok gull i infanteriløp

– Opp med jentene, sier Trond Brevik (i.v.) og Kjetil Karlsen. Jenta lengst til venstre er Marianne Lambine og Norgesmesteren fra Stavern, Kirsten Rønningen.

Den kvinnelige befaleleven, Kirsten Rønningen fra Stavern ble norsk mester i infanteriløp som ble arrangert på Rygge onsdag. For Luftforsvarets befalsskole ble konkurransen en kjempetriumf. Marianne Lambine fra Trondheim, som også er elev ved befalsskolen i Stavern la beslag på 2. plassen.

Som om ikke det var nok, ble det også sølv og bronse til LBSK i den sterke herreklassen der Kjetil Karlsen fra Moss ble nr 2

og Trond Brevik fra Ørlandet ble nr 3. Ikke å undres over at disse resultatene av personell fra Luftforsvaret ble lagt merke til, da dette er disipliner som normalt burde vært dominert av avdelinger fra hæren. Måloppdagelse, skyting, avstandsbedømmelse, orientering og meldingstjeneste er gjerne deres forte.

Det var bare ett minutt og ni sekunder som skilte Kjetil Karlsen fra gullet, og det er svært lite med tanke på ikke mindre enn fem innlagte disipliner.

– Det kunne ha gått noe bedre på skyting og avstandsbedømmelse, sier han til ØP.

Oppladningen foran konkurransen var heller ikke den beste for elevene. De ble heniet inn fra en knallhard «Escape»-øvelse og kjørt rett til konkurranse. Etter konkurransen var det rett tilbake til øvelsen igjen.

Kirsten Rønningen er bosatt i Torsrødveien i Stavern, og hun er såvidt vi kan bedømme Staverns første Norgesmester.

Kirsten A. Rønningen med pokalen

Bildenøtten

I forrige nummer presenterte vi to bilder hvor vi trengte hjelp til å finne navn. Personen i den spesielle uniformen heter Peder Bratteng. Mannen som ledsages av en dame på hver side er Gunnar Skuggedal. Han var for øvrig befalelev i 1952/53. Damen til venstre på bildet skal angivelig hete Mille Kristensen. Damen til høyre har vi enda ikke fått bekreftet navn på, men vi arbeider med saken.

Som vanlig trenger vi hjelp fra våre lesere til å identifisere flere personer, og vi spør: Hva heter disse damene. Bildet er hentet fra «Casino Maxim» i Befalsskolen i 1955. Ring 93266620 eller send mail til post@fvv.stavern.no.

Skuter med navn Thor Heyerdahl

Tekst: Peter L. Nissen og Kjell R. Bugge

Thor Heyerdahls navn er uløselig knyttet til Larvik. Begrepet «Heyerdahlsbyen», og Heyerdahlsmonumentet på Tollerodden er vel noe vi alle har et forhold til. Det at to skuter også er gitt navn etter Larviks store sønn er vel kanskje også kjent for flere. La oss få presentere disse to – Segelschiff Thor Heyerdahl og KNM Thor Heyerdahl.

Segelschiff Thor Heyerdahl:

Etter at Detlef Soitzek avsluttet jobben som navigatør på Thor Heyerdahls Tigris ekspedisjon i 1977, var det helt naturlig at seilskuteprosjektet han begynte med da han kom hjem, skulle hete Thor Heyerdahl – og Thor selv var glad for å gi sitt navn til et slikt prosjekt. Siden 1983 har seilskuten Thor Heyerdahl vært aktiv i ungdomsutdanning, drevet av et registrert velgjørende selskap Segelschiff Thor Heyerdahl.e.V. og Segelschiff Thor Heyerdahl GmbH. Med snart 25 års erfaring i utdanning av ungdommer er seilskipet sett på som et pionerprosjekt innen sitt område og har blitt brukt som et forbilde for mange andre lignende prosjekter. Seilskuten har et samarbeide med Thor Heyerdahl videregående skole i Larvik og har besøkt vårt område flere ganger. For ytterligere informasjon se www.thor-heyerdahl.de

KNM Thor Heyerdahl:

Dette er den siste i rekken av Sjøforsvarets nye fregatter. Fartøyet ble sjøsatt i Ferrol i Spania 12. februar 2009. Gudmor var Elisabeth Heyerdahl Lampe som er barn av Thor Heyerdahls eldste datter Marian Heyerdahl.

Tirsdag 18. januar 2011 ble fregatten formelt overtatt av Forsvarets logistikk organisasjon, og opplæring og reisen mot Norge ble påbegynt. Hjemmehavn for fregatten blir Haakonsværn orlogsstasjon i Bergen. Men det er Larvik kommune, hvor vi finner Norges første orlogsstasjon Fredriksværn verft, som blir KNM Thor Heyerdahls adopsjonshavn.

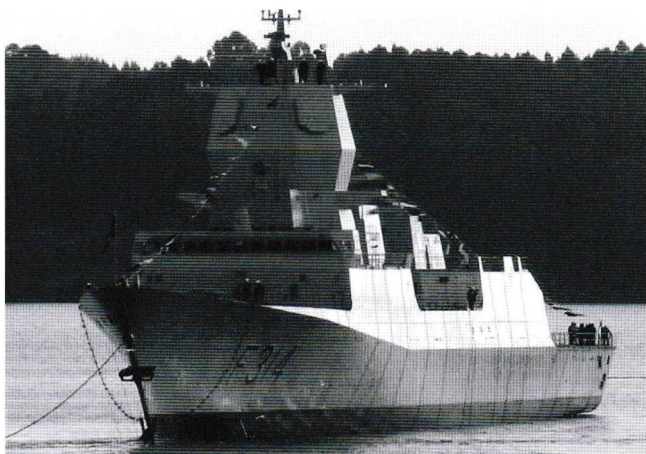
Det er nå snart to år siden Larvik kommune sendte et

formelt brev til sjefen for Kysteskadren i Bergen, etter at den ble kjent at den neste i rekken av nye fregatter skulle døpes «Thor Heyerdahl». I brevet ga ordføreren uttrykk for at det ville være naturlig at Larvik blir hjembyen for den nye fregatten som skal bære den kjente oppdagerens navn. Kort etter fikk ordfører Øyvind Riise Jensen muntlig melding fra Sjøforsvaret om at det nå er bestemt at Larvik blir hjemby for det moderne marinefartøyet.

Kommende sommer vil den første turen gå til Larvik, den offisielle hjembyen – og det blir et flåtebesøk som nok vil bli omfattet både med stor interesse og med et offisielt program når den tid kommer.

Tidspunktet er fredag 17. – søndag 19. juni og en prosjektgruppe har i noen tid allerede arbeidet med å forberede programmet. Skipets størrelse gjør at det ikke kan legges til kai i Stavern, noe som kanskje hadde vært naturlig tatt i betraktning at her ligger Norges første marinebase – og verft. Skuta vil måtte ligge til kai i Larvik. Men Stavern og Fredriksværn verft vil bli en del av programmet bla med at skuta vil seile gjennom Stavern havn. En kirkeparade i Norges første Marinekirke i Stavern er også på programmet samt et opplegg i Minnehallen. Tollerodden med Thor Heyerdahl monumentet og også besøk til hans barndomshjem vil være steder som er med i programmet for Larviks del.

Detaljprogrammet for adopsjonshelgen er fortsatt i støpeskjeen, så det er bare å følge med i neste nummer av Værfts-Magazinet og i Østlandsposten for å bli oppdatert på hva som vil skje helgen 17. – 19. juni når Larvik kommune skal adoptere KNM Thor Heyerdahl.

KNM Thor Heyerdahl ved sjøsettingen i Spania.

Foto: Forsvaret

Skoleskipet Thor Heyerdahl på redan i Stavern havn sommeren 2010.

Foto: Peter L. Nissen

Kommandersersjantrommet i Kadettbrakka

Tekst: Jahn H. Schipsted – Foto: Krigsskolen/Jahn H. Schipsted

Værfts-Magazinet har nå kommet til person nr. 5 i serien om tegningene i Kommandersersjantrommet.

Odd Mølster, født på Voss 15. juli 1905 og døde 23. august 1981. Han er begravet på Vangskyrkja kirkegård på Voss.

Han tok realartium i 1925. I 1928 tok han eksamen øverste avdeling på Krigsskolen. Han ble premierløytnant i 4. Divisjons infanteri i 1928. I 1930 fortsatte han som premierløytnant i 3. Divisjons infanteri. I 1931 gikk han på Statens Gymnastikkskole. Han fortsatte deretter sin utdannelse på Hochschule für Leibesübungen i 1932. Han var løytnant i distriktjeneste frem til 1937. I perioden 1933-35 og 1936-37 var han årsvikar på Voss landsgymnas. Han var garnisjonsoffiser i Narvik 1937-39. Han ble adjutant hos generalinsp. i Infanteriet general Ruge i tiden 1939-1940.

I 1940 deltok han ved Midtskogen. Han ble også leder av motstandsbevegelsen på Voss. I 1943 flyktet han til Sverige hvor han ble sjef på befalskurs for polititroppene frem til 1944. Han var i Sverige-

Finland-Finnmark 1944-45. Han ble major i 1946 og tilsatt som sjef for Infanteriets skyte- og vinter-skole frem til 1954. Han ble utnevnt til oberstløytnant i 1948. I 1954 ble han utnevnt til oberst og sjef for I.R. nr 9 Bergenhus frem til 1957.

I 1958 ble han utnevnt til generalmajor og generalinspektør for Infanteriet frem til 1961. Fra 1962 ble han sjef for DK Vestlandet og kommandant på Bergenhus frem til 1970. I 1962 var han overadjutant hos H.M. Kong Olav.

Han var dessuten formann i Hærens Konstruksjonsråd 1952-54. Formann i Våpenskolesjefrådet 1952. Formann i Hærens fastlønnede offiserers landsforening 1959-61. Kongevalgt medlem i Norges Skytterstyre 1961-71. Medlem av Tjenestetidutvalget 1967-72.

Han var tildelt den Norske, Danske og Svenske frivillige skytterorg. hederstegn.

Han var tildelt deltagermedaljen 1940-45 og Sovjet medaljen 1945.

Kilder: Anders Mølster og hvemervem 1973

KURSREISE PÅ FØRSTE KLASSE – år 1953

Formål: kurs i USA

Otto Authen begynte sin militære karriere som vaktssoldat ved vaktkompaniet på Akershus festning i maidagene i 1945. Før dette hadde han en periode i motstandsbevegelsen hvor han var involvert i det som vi i dag benevner "Psyops". Befalsutdanning fikk Otto ved BSIS, Befalsskolen i Sverige, fra høsten 1945 til høsten 1946. Etter det ble det bla tjeneste i Tysklandsbrigaden før han høsten 1949 kom over til Flyvåpnet. Her ble det etterretning som ble hans tjenestefelt med Gardermoen, Fornebu, Luftforsvarets overkommando og Bodø som tjenestesteder. Før han forlot Luftforsvaret til fordel for en stilling som personalsjef ved Fritzø i Larvik, var han studieleder ved Stabsskolen og deretter sjef for luftetterretningen på Holmenkollen. Han fikk avskjed fra fastlønnet offisersembete i 1965 og fortsatte som vernepliktig lønnet major fram til 1990. Otto Authen bor i dag i Stavern som pensjonist.

Tekst: Otto Authen.

Illustrasjoner: Via Otto Authen

Oppbyggingen av Flyvåpnet etter at den kalde krigen hadde startet og NATO var blitt etablert, førte som kjent til at mye av vår nære tilknytning til ROYAL AIR FORCE og England etter hvert ble vesentlig redusert. USA ble vår nye samarbeidspartner både når det gjaldt leveranser av fly og utstyr, og ikke minst utdanning på nesten alle områder.

Blant annet hadde Flyvåpnet et stort behov for å bygge ut sitt luftetterretningsapparat ved staber og flystasjoner.

Etter flere år som etterretningsoffiser ved Tysklandsbrigaden ble jeg i 1949 således overført fra Hæren til Flyvåpnet med tjeneste på Gardermoen og ved daværende LKØ de første årene. Så i 1952 ble det ordnet med Luftetterretningskurs ved LOWRY Air Force Base, Denver USA.

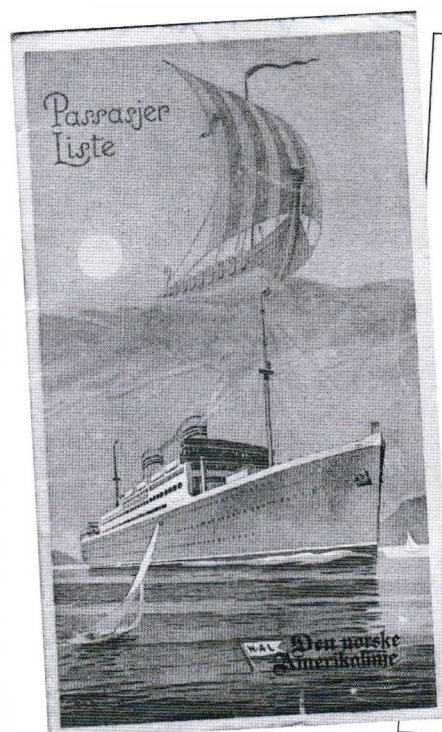
Reise med fly var ikke riktig etablert ennå så reise med båt var eneste alternativet. Den første gruppen dro allerede høsten 1952, og 13. januar 1953 var det min tur sammen med 4 andre E-offiserer. Ferden gikk med gode gamle STAVANGERFIORD tilhørende Den Norske Amerikalinjen, og som offiserer

reiste vi i henhold til reglementet på første klasse. Fra Oslo via Kristiansand og Bergen og deretter 10 døgns overfart til NEW YORK. Utgifter til kostholdet var dekket og i tillegg kom rikelig med reisepenger. Returen til Norge etter endt kurs skulle foregå på samme måte.

Jeg har gjemt på velkomstbrosjyren vi fikk om bord og der fremgår det at vi

bare var 12 passasjerer på første klasse. Kabinklassen hadde 63 passasjerer mens turistklassen hadde over 200. Jeg nevner dette spesielt fordi det her var mange unge damer på vei til "Au Pair" jobber o.l i USA. Skipets kaptein, Olaf Bjørnstad likte at det var liv og glede også på første klasse og beordret oss unge offiserer til å invitere noen av disse til dans og selskapielig samvær i salongen. Og ordre er ordre. For øvrig var det strenge rutiner om bord. Det var faste spisetider som måtte overholdes, og kl 2230 ble lysene slukket i salongene.

Stavangerfjord var et gammelt skip, men en glimrende sjøbåt som tålte det meste. Det merket vi spesielt på turen tilbake noen uker senere. Da fikk vi full storm midtveis i Atlanteren. Så vidt jeg husker ble det visse problemer på dansegulvet blant annet med flat tango i henholdsvis oppover og nedoverbakke.

LISTE OVER FØRSTE KLASSE	
Authen, Otto, herr	Oslo
Berthelsen, Rolf, herr	Oslo
Gulbrandsen, Gunnar, herr	Oslo
Hogna, Olav, herr	Oslo
Hvam, Hens, herr	Oslo
Hvosief, Madsella, fru	Baltimore, Md.
Høyland, Eivind, herr	Tonsberg
Jørgensen, Kaare, herr	Oslo
Kjerland, Brit, fru	Bergen
Tangen, Einar, herr	Skien
Wik, Arne, herr	Skudeneshavn
Aardalsbakke, Arne, herr	Oslo

Norske kursdeltakere f.v: Otto Authen, Finn Høiland, Fasting Knudsen, Einar Tangen og Arne Wik

På dagtid var overfarten preget av luksus, og vi hadde følelsen av å spise middag 3 ganger pr dag. I tillegg var det After Noon Tea kl 1630. Skipsorkesteret spilte under måltidene. Det skjerpet tydeligvis appetitten og livremmen måtte flyttes ut flere ganger under turen. Noen trimrom fantes ikke om bord, og Atlanterhavet i januar innbyr ikke til uteaktiviteter. Min venn og kollega, Finn Høiland og jeg fant en slags løsning i form av timelange spaserturer langs rekka utenfor lugarene mellom måltidene. Det hjalp litt sammen med dansen om kvelden.

Ankomsten i New York var naturligvis en stor opplevelse for en førstereisgutt, med seiling forbi frihetsgudinnen, og de første skritt på amerikansk jord. Iland-sjekkingen gikk smertefritt, og kort tid etter var vi på vei til hotellet med taxi. Sjåføren prøvde naturligvis å lure oss på prisen, men vi pekte på taxameteret og begynte å snakke om politiet. Det hjalp.

Oppholdet i New York i 2dager var begivenhetsrikt, spesielt besøket på en storslagen Variete i Rockefeller Centre. Så endelig gjensto siste etappe, togreisen gjennom halve USA til Denver

Colorado. En lang og litt kjedelig tur, men med alt for mye god mat og nytt press på livremmen. Overnatting på toget var en merkelig opplevelse. Køyene ble rigget til om kvelden med seilduksforheng, og det var viktig å huske hvor du holdt til, hvis du måtte opp om natten. Det gjorde jeg, og bommet selvfølgelig. Heldigvis uten at den eldre damen jeg prøvde å komme inn til fikk panikk.

Vel fremme i Denver og installert på Lowry Air Force Base kunne vi så omsider starte med det vi var kommet for. Undervisningen var lagt opp med annenhver uke formiddag/ettermiddag. Det gjorde at vi fikk anledning til å besøke byen Denver fra tid til annen.

Kursdeltagerne var en broget skare med offiserer fra Italia, Belgia, Nederland, India, Fillipinene og Norge. Ved side av skolearbeidet var det jo et ganske livlig messeliv der vi stiftet bekjentskap med Bingospillet for første gang, og ikke å forglemme den Amerikanske "T-Bone" steaken. Sammen med det daglige kostholdet i spisesalen ble det nye belastninger på livremmen.

Heldigvis fantes det løsninger på dette problemet. Denver ligger ved foten av Rocky Mountains. På basen fikk jeg låne skiutstyr, og som ivrig skiløper og gammel alpinist dro jeg omtrent hver søndag til fjells sammen med noen få likesinnede. Den tynne luften i over 3000 meters høyde var lite egnet for langrenn, så det ble utfor med heis opp og full fart ned i ekte Stein Eriksen stil. Et kjent navn i disse traktene i 1953.

Oppholdet, og selve kurset var kort sagt både begivenhetsrikt og lærerrikt. Etter 8 uker og fulle av lærdom satte vi oss på toget igjen tilbake til New York, og kjære gamle Stavangerfjord der kaptein Bjørnstad ønsket oss velkommen og gjentok ordren om å skaffe litt liv i salongene. Og nok en gang: Ordre er ordre.

Som tidligere nevnt ble det en ganske ruskete tur hjemover, men det gikk bra med mye fest og hygge. Året etter med lignende vær mistet Stavangerfjord røret underveis fra USA, men kaptein Bjørnstad greide brasene og styrte skuta med propellene. En bragd han ble meget berømt for.

Det hører med til historien at i dette året var det slutt på luksusreiser av dette slaget for offiserer til kurs i USA. Nå ble det flyreise med Islandske Loftleidir i stedet.

Kaptein Bjørnstad

Påskeutstillingen i Stavern

Åpningstider:

**Lørdag og palmesøndag 16.-17. april
og skjærtorsdag - 2. påskedag
21. - 25. april kl. 12 - 18**

Åpne utstillinger og museer.

Mer informasjon finner du på
www.fredriksvernverft.no

Velkommen til Fredriksvern Verft!

**Romantiske selskaps- og
utstillingslokaler i historiske
omgivelser til utleie.**

Skal du arrangere bryllup, event,
konfirmasjon, mottagelse eller
annen type selskap?

Kontakt vertskapet på tlf. 45 24 43 07
eller *info@visitstavern.no*

